

Oriol Pascual: «La Rosa de Foc no se n'ha anat mai»

El sociòleg i historiador és el responsable de les transformacions de "Les cares de Barcelona", una exposició que es transforma al Museu Etnològic i de Cultures del Món

Josep Oriol Pascual | Paula Roque

Oriol Pascual (<https://twitter.com/yuripascu61?lang=ca>) (Barcelona, 1961) és sociòleg i historiador. És el responsable de les transformacions de l'exposició *Les cares de Barcelona*, organitzada pel Museu Etnològic i de Cultures del Món (<https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/>) i comissariada per Adrià Pujol. La mostra és una mirada sobre la ciutat que vol allunyar-se dels prejudicis i les imatges estereotipades. La mostra, que està en mutació constant, es va inaugurar l'octubre del 2018 i ja ha viscut una primera transformació (<https://www.naciodigital.cat/noticia/180359/cares/barcelona/exposicio/es/transforma>). El desembre hi haurà una nova mutació. Pascual ens ho explica en aquesta entrevista.

[noinput]
- Les cares de Barcelona està en mutació constant. Aquest any la mostra està vivint diverses transformacions. Com la ciutat, no? Expliqui'ns quines transformacions experimentarà?

- Aquesta exposició respon a un concepte nou, que nosaltres anomenem exposició *streaming* o fins i tot mutant. Ens hem penjat l'etiqueta de museu social i estem transitant cap a un nou model (<https://www.naciodigital.cat/noticia/163627/pep/fornes/etnologic/mostra/talent/es/capac/destillar/a-quest/pais>). Tenim clar que el museu ha deixat de ser el que era. Era una col·lecció i transmetia el coneixement a partir de l'exposició, com un museu clàssic. Tot això desapareixerà. Pensem que els

museus van ser concebuts en uns temps en què no existien ni els telèfons. Eren l'única manera de poder transmetre cultura. L'Etnològic té una seu bicèfala, una al carrer Montcada, on tenim l'aparador, i aquí a Montjuïc, on tenim el laboratori i fem antropologia social. Vol dir que no som un museu d'història, ni un museu d'art.

[noticia]180359[/noticia]

- Quina és la diferència?

- Si entrem a un museu d'història, ja sabem què ens trobarem. Seran uns objectes, o uns guies, que ens explicaran l'evolució històrica de la ciutat. En un museu d'antropologia la matèria de treball és la gent i la seva memòria compartida. No som un observador distant, som participants. Per tant, transmetem un coneixement en construcció. Aquesta filosofia és la que volem traslladar aquí. Diem que aquesta és una exposició mutant sobre el fet de ser barceloní i el que significa, i ens plantejem què entenem per espai públic i com el construïm. Encarreguem un seguit d'estudis i els presentem aquí amb una experiència immersiva, que capta la teva atenció a través dels bitcoins, des d'on disparem les conclusions. Un va ser sobre què valoren les diverses comunitats de la ciutat. Vam reunir els fotògrafs de la comunitat equatoriana, filipina i xinesa perquè ens diguessin quins llocs escollien per fer-se les fotos de noces. I el que valoren no és el mateix que valoraries tu.

- Un va ser sobre el tema dels *selfies*

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/163156/fenomen/selfie/arriba/al/museu/etnologic/cultures/mon>) .

- Sí, entès com una nova narrativa. No és un simple autoretrat, sinó que un es posa al centre d'un escenari que vol posar de relleu. Vam explicar com havia començat. Vam fer un especial amb el diari *Ara* sobre selfies famosos. Un altre àmbit és la Barcelona icònica, on parlem de morfologies urbanes que contradiuen la imatge que nosaltres tenim de la ciutat. Són com fòssils que ens transporten enmig de la trama urbana: horts enmig d'autopistes, cases baixes en passatges... Hem fet un estudi amb arquitectes de les diferents tipologies existents i les hem col·locat sobre el mapa.

Oriol Pascual, comissari de l'exposició "Les cares de Barcelona". Foto: Paula Roque

- Vostè és antropòleg?

- No. Jo soc sociòleg i historiador.

- Després del que ens diu, potser és ridícula la pregunta que anava a fer-li. Es pot parlar d'un arquetipus de barceloní?

- Depèn. No hi ha un arquetipus, n'hi ha diversos. Hi ha un barceloní indígena. Jo mateix. A la meua família, tant per part del meu pare com per la meua mare tots venen de Barcelona. I els nouvinguts. Però això és un fet de totes les ciutats. Hi ha els passavolants i els residents. Els residents són els qui s'instal·len i s'integren en la tribu dels barcelonins. Els passavolants són tota la població flotant que entra a la ciutat i torna a sortir. I dins dels autòctons hi ha moltes tribus, és clar. No és el mateix néixer a la dreta de l'Eixample que al Raval. Però hi ha un imaginari. Ara, la segona mutació, que inaugurarem a finals de desembre, serà sobre imaginaris col·lectius. Un d'ells és sobre les olors de la ciutat.

- I com l'han estudiat?

- Ens vam plantejar quines olors hi ha persistents a partir de les quals podem crear una identificació. Vam demanar a diverses persones que anessin a quatre punts de la ciutat: la Barceloneta (la mar, el port), el Casc Antic, que és el nucli històric, el Poblenou, on es va expandir la indústria, i el nord de l'Eixample, on s'estan establint les noves activitats. Demanem a aquests etnògrafs que col·laboren que passegessin de nit per olorar. Primer feien una descripció superficial, però al cap d'un mes fan unes descripcions espectaculars. Fins i tot sobre els olors que genera el polsim d'una onada al xocar amb el trencaones. Amb totes les sensacions fan la paleta etnoolfactiva, van identificant olors: el polsim de l'aigua, la *fritanga*, el gos que s'ha pixat... Amb els tres olors que es repeteixen més en un lloc, fem una essència, que és el que presentarem

aquí.

- Aquest és un tema inabastable.

- Per això nosaltres hem de delimitar el nostre camp. No sabem cap a on anem, però sí què estem deixant enrere. Els antropòlegs volem recollir el testimoni del que havia estat la societat industrial, la que havíem conegut i havia constituït el nostre imaginari.

"La globalització ha suposat reptes colossals, com les noves expectatives de vida, que afectarà a com entenem la família i les relacions".

- Quins fenòmens nous viu la ciutat?

- El que són nous són tots els fenòmens de la globalització. Per exemple, tot el que s'ha generat entorn Airbnb. Sobre el paper és fantàstic. Si tu tens una casa de lloguer, està bé que puguis rebre una persona, acollir-la i que, a més, t'ajuda a pagar el lloguer. Però el món està canviant i ara ens trobem amb fons d'inversió que et fan fora de la casa, la compren i converteixen l'espai en pisos per a turistes. Tot el que es mou entorn de projectes d'economia col·laborativa, darrera dels quals moltes vegades hi ha grups d'inversió o grans bancs. Sovint el que descobrim és més flexibilització laboral, més desigualtat i explotació encoberta.

Oriol Pascual: "Barcelona sempre ha estat una ciutat de barricades". Foto: Paula Roque

- Algú que hagi vist l'exposició inicialment i ara hi torni, què li pot sorprendre?

- El problema que tenen els museus clàssics és que les seves exposicions tenen un interès decreixent. Qui ha vist l'exposició ja no torna. És l'exemple de les piràmides, un lloc atractiu però un cop les has vist, ja està. Nosaltres intentem incidir en la previsita i la postvisita. Abans, explicar què fem i què és això de l'antropologia. Al sortir, t'emportes els coneixements a casa teva.

- Les ciutats ens poden salvar?

- Depèn. Segons com, es poden convertir en veritables inferns, com són les megalòpolis. Són formiguers. Una quantitat de gent vivint en un mateix lloc, però sense interactuar. És un altre fenomen global en el qual les noves tecnologies hi han tingut un paper. No hem sabut pair l'impacte que han tingut les noves tecnologies. Ens estem enfrontant a problemes colossals. Un fet com les noves expectatives de vida implicarà que les famílies no les podrem entendre de la mateixa manera perquè conviuran quatre generacions alhora. Viure en parella quan hi pots conviure seixanta anys... Ens haurem de replantejar què vol dir el matrimoni, que va néixer en unes condicions molt concretes, quan es vivia molt menys. El matrimoni era una manera de transmetre patrimoni i ampliar-lo, i tenir cura dels fills. El concepte de l'amor romàntic, que és el que sostenia la parella, trontolla. Per no parlar dels ciborgs i com afectaran les nostres vides.

- Barcelona podria esdevenir una megalòpoli infernal?

- Barcelona podria. Abans de la societat industrial es treballava menys. Els dies de festa i els de feina eren quasi els mateixos. És amb la societat industrial quan hem treballat més. Al segle XVIII, el Carnaval podia durar un mes. Les societats tradicionals utilitzaven molt més temps per crear comunitat. Això nosaltres no ho tenim. Quins són els espais de relació que encara pots tenir amb els veïns? Dels pocs que queden, un potser són les AMPA, les associacions de pares. Un fenomen com els CDR neix de les associacions de pares. Quan va arribar el moment de defensar les escoles perquè eren col·legis electorals, es van posar d'acord les AMPA perquè van necessitar estructurar-se. El problema de les megalòpolis és que estan convertint espai públic en no-espai.

- Expliqui-ho això.

- Són grans espais en què es transita sense interactuar. Per exemple, grans superfícies, o grans pàrquings, que són espais morts, on el ciutadà es converteix en un personatge anònim sense relacionar-se.

"Les megalòpolis es transita sense interactuar per grans superfícies o grans pàrquings, que són espais morts".

- Com analitzaria les protestes que s'han viscut a Barcelona?

- Una ciutat és com un sistema de vasos comunicants. Necessita moments com aquest, que són com a vàlvules d'escapament. Es genera una tensió molt gran que ha d'emergir. El que no vol dir que s'actui sobre la causa, que està allà. La causa és el malestar. El procés no deixa de ser el reflex del que està passant a altres llocs. En alguns llocs s'expressa com aquí, de manera progressista, i en altres no. Però en el fons hi ha malestar.

- Torna la Rosa de Foc?

- La Rosa de Foc no ha marxat mai. Sempre ha estat aquí. Barcelona és una de les ciutats amb una tradició de revolta més espectacular. Engels i Marx ja parlaven de Barcelona com d'una ciutat en què les condicions socials estaven prou madures com perquè hi hagués una revolució. Barcelona sempre ha estat una ciutat de barricades. En tenim molts exemples. Més enllà de la Setmana Tràgica. Pedro Sánchez va retre homenatge fa poc als vaguistes de la Canadenca del 1919. Però si aquells vaguistes, que van paralitzar la ciutat un mes i mig, actuessin ara, estarien tots a la presó. Durant el franquisme, hi va haver la vaga de tramvies. Pensem també que Catalunya és l'únic lloc d'Europa on es va engegar una col·lectivització.

[noticia]189759[/noticia]

[noticia]184061[/noticia]

[noticia]163627[/noticia]